

ПРАГНЕННЯ ЛЕГІТИМІЗУВАТИ ВІЙНУ ВИБОРАМИ: АНАЛІЗ «ПРЯМОЇ ЛІНІЇ» ТА ПРЕСКОНФЕРЕНЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА РОСІЇ 14 ГРУДНЯ 2023 Р.

В. Ярмоленко, *центр зовнішньополітичних досліджень НІСД*

У аналітичні записці розглянуто основні тези щодо стратегічного курсу РФ, оприлюднені під час «прямої лінії» та пресконференції президента РФ, що відбулися у комбінованому форматі 14 грудня 2023 р.

Висновки

1. Керівництво Росії надалі прагне використати продовження агресії проти України як засіб примусу до потенційних переговорів із США та інструмент розколу позиції держав Заходу.
2. В. Путін намагається продемонструвати консолідацію населення РФ напередодні президентських виборів 17 березня 2024 р., зокрема як ознаку подолання несистемної опозиції (ув'язнення, маргіналізація представників ліберально-демократичних сил і «сердитих патріотів») та потенційних внутрішніх суспільних розколів.

14 грудня 2023 р., вперше з початку повномасштабного вторгнення в Україну, відбулася «пряма лінія» та пресконференція президента Росії. Ймовірною метою цього річного заходу була демонстрація стабільності нового статус-кво у стратегічному становищі Росії на світовій арені, прогнозованість внутрішньополітичного та економічного розвитку РФ, а також консолідація російського суспільства навколо президента¹. Більшість виголошених тез спрямовано на формування стійкого позитивного образу глави держави напередодні президентських виборів 17 березня 2024 р., про участь у яких В. Путін заявив напередодні, 8 грудня поточного року.

Курс на продовження війни

Глава РФ намагається виправдати продовження війни необхідністю здійснення цілей так званої «спеціальної воєнної операції». При цьому, глава Росії маніпулює фактами у контексті так званої «денацифікації», пов'язаних із

¹ Згідно з даними опитування «ВЦИОМ», станом 7 листопада 2023 р., кількість тих, хто вважає російське суспільство консолідованим складає 58 % – найвищий фіксований показник. Див. URL: <https://wciom.ru/analytical-reviews/analiticheskii-obzor/narodnoe-edinstvo-2023>. Водночас, за даними Центру «Левада» в листопаді 2023 р. в Росії зафіксовано найвищий рівень схвалення дій В. Путіна з початку повномасштабного вторгнення в Україну – 85 %. Див. URL: <https://www.levada.ru/indikatory/odobrenie-organov-vlasti/>

питаннями історичної політики, а також десуб'єктивізуючи у своїй риторичній керівництво України (словосполучення «київська адміністрація», повторення нарративу про нелегітимність «постмайданної влади»). Успішність так званої «демільтаризації» глава Росії пояснює знищенням у «значній кількості» військової техніки на полі бою та ліквідацією спроможностей ВПК України виробляти зброю для власних потреб. На думку очільника РФ, за можливого припинення міжнародної допомоги, Україна буде вимушена погодитися на умови фактичної капітуляції².

Керівник РФ також намагається подати агресію проти України як «громадянську війну» між двома «братськими народами», та легітимізувати нарратив про «історичні російські землі» Північного Причорномор'я, які залишилися «проросійськими» у період після проголошення незалежності України. Такі заяви свідчать про чіткі наміри продовжувати бойові дії з метою окупації більшої частки України. При цьому наголошено на активній соціально-економічній інтеграції вже окупованих територій України (виділення близько 1 трлн рублів на «розвиток» окупованих територій, «перерахування» до федерального бюджету 170 млрд руб.).

Окремий акцент В. Путін зробив на розвитку «патріотичної освіти», в якій мають бути задіяні учасники так званої «спеціальної операції». Зазначені тези є складовою частиною ідеологічної основи чинного режиму, ультраконсервативного нарративу («традиційних цінностей»), до якого додається стійкий мілітаристський елемент («уроки про головне», збільшення годин на викладання військової підготовки у закладах середньої освіти тощо).

В. Путін підкреслив також значний потенціал РФ, який дозволить продовжити воєнні дії. Так, «запас міцності» Росії, на думку глави РФ, забезпечується трьома чинниками – високою консолідацією суспільства, фінансово-економічною стійкістю держави, зростанням можливостей армії та органів безпеки. Глава РФ заявив про відсутність потреби у другій хвилі мобілізації через успішний набір військових за контрактом (нібито 450 тис. осіб протягом поточного року).

Бачення відносин із Заходом та стратегічний контекст

В. Путін у своїй риторичній просуває образ «розділеного Заходу», де позиція держав Європи залишається залежною від політичної волі США. У цьому контексті еліти держав-членів ЄС «обирають поведінку колаборантів, зраджуючи власні народи». Їм протиставляються «пронаціональні» політики (Р. Фіцо, В. Орбан), котрі обстоюють інтереси власних держав. Водночас, глава Росії стверджує про відкритість до переговорів та відновлення повноцінних зв'язків як із європейськими державами, так із США у разі внутрішньополітичних змін та відмови Заходу від «імперського курсу».

Наведено як позитивний приклад китайсько-російські відносини, які, на

² Згідно з опитуваннями Центру «Левада», кількість в РФ тих, хто виступає категорично або скоріше за припинення бойових дій та початок мирних переговорів станом на листопад 2023 року склала 57 % (на 7 % більше, ніж у серпні 2023 р.). Див. URL: <https://www.levada.ru/2023/12/08/konflikt-s-ukrainoj-otsenki-noyabrya-2023-goda/>

думку глави Росії, є «гарантією стабільності світової безпеки». Проте, зазначаючи стрімке зростання товарообігу (понад 200 млрд дол. США) та диверсифікацію економічних відносин, президент РФ не згадав проблеми щодо розвитку проєктів із постачання енергоресурсів до КНР, зокрема відмову китайських компаній інвестувати у проєкт газопроводу «Сили Сибіру – 2».

«Пряму лінію» та пресконференцію проводили фактично одночасно з обговоренням у Конгресі США рішення про надання додаткової військової та фінансової допомоги Україні, а у Раді ЄС відбувалося засідання, на якому розглянуто початок переговорів про членство в ЄС України й Молдови та надання статусу кандидата у члени ЄС Грузії. Тези В. Путіна повинні були сигналізувати про сумнівність євроінтеграційних перспектив згаданих держав та неминучість їх повернення до сфери впливу РФ. Окремо глава РФ наголосив на неконкурентоспроможності сільськогосподарської продукції Молдови на ринку ЄС.

Таким же чином В. Путін підтримав тези щодо врахування позиції населення Республіки Сербська у напрямках розвитку Боснії і Герцеговини з боку Президії цієї держави та представників ООН. Переговори щодо членства в ЄС з Боснією і Герцеговиною заплановано розпочати на засіданні Ради ЄС у березні 2024 р.